

SVETOVANJE EIV

Izvajanje navzkrižne skladnosti v 2021

Navzkrižna skladnost je skupek minimalnih zahtev s področja varovanja okolja, zdravja živali in ljudi ter dobrega počutja živali, ki jih morajo upoštevati vsi kmetje, ki prejemajo plačila iz ukrepov skupne kmetijske politike.

Igor Hrovatič, KGZS

Navzkrižno skladnost predstavljajo pravila o navzkrižni skladnosti, ki so sestavljena iz predpisanih zahtev ravnanja na podlagi prava Unije in standardov za ohranjanje dobrega kmetijskega in okoljskega stanja zemljišč, določenih na nacionalni ravni v Prilogi II (93. člen Uredbe 1306/2013/EU), in sicer na naslednjih področjih:

- okolje, podnebne spremembe in dobro kmetijsko stanje zemljišč;
- javno zdravje, zdravje živali in rastlin;
- dobrobit živali.

Pravila o navzkrižni skladnosti so na nacionalni ravni opredeljena z Uredbo o navzkrižni skladnosti, ki povzema že sprejete pravne akte v slovenski zakonodaji, ki jih morajo zavezanci iz te uredbe spoštovati in izpolnjevati. Za namene uredbe se šteje izpolnjevanje zahtev iz Priloge 1, ki je sestavni del uredbe o navzkrižni skladnosti.

Zavezanci za izpolnjevanje zahtev navzkrižne skladnosti so tisti, ki:

- uveljavljajo neposredna plačila,
- shemo osnovnega plačila (zahtevke za izplačilo plačilnih pravic),
- shemo zelene komponente,
- plačilo za mlade kmete,
- proizvodno vezano podporo,
- plačilo za območja z naravnimi omejitvami,
- uveljavljajo plačila za ukrepe OMD, KOPOP, EK in DŽ,
- so prejemniki podpor za prestrukturiranje in preusmeritev vinogradov v obdobju treh let po prejemu podpore.

Kršitve NS se ne upoštevajo pri upravičencih (niso zavezanci), ki:

- uveljavljajo shemo za male kmete (SMK). Te se ne upoštevajo pri plačilih NP. Se pa upoštevajo na drugih ukrepih, kot so OMD, KOPOP, EK, DŽ, VIN),
- so vlagatelji za pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete (M 06.1) v okviru PRP in so bile kršitve NS iz predpisanih zahtev ravnanja s področja nitratov ali zaščite rejnih živali ugotovljene v obdobju 24 mesecev od dneva pravnomočnosti odločbe o dodelitvi statusa mladega kmeta in so bile naložbe, ki so v povezavi z ugotovljeno kršitvijo NS, opredeljene v poslovnem načrtu.

Kontrola izpolnjevanja zahtev iz navzkrižne skladnosti se opravi pri najmanj 1 % vseh zavezancev, ki morajo izpolnjevati minimalne zahteve ravnanja ter dobre kmetijske in okoljske pogoje pri kmetovanju (prejemniki neposrednih plačil, plačil za podporne programe v vinskem sektorju, plačil iz Programa razvoja podeželja).

Nosilci kmetijskih gospodarstev, ki oddajo zahtevke za govedo in/ali redijo govedo ali redijo drobnico, predstavljajo populacijo, za katero velja večji odstotek izbire vzorca, določen v Prilogi 2 Uredbe (EU) 1306/2013 (1. odstavek, 4 pododstavek 68. člena Izvedbene uredbe Komisije (EU) 809/2014), in sicer:

- 3 % za govedo;
- 3 % za drobnico.

Izpolnjevanje 161 zahtev navzkrižne skladnosti se preverja z administrativno kontrolo in kontrolo na kraju samem.

Kršitve

Sankcijski sistem NS temelji na ugotovljeni stopnji kršitve oziroma odstotku znižanja, ki se za vsako zahtevo posebej dodeli v skladu z matriko določanja stopnje kršitve iz malomarnosti (Priloga 2 uredbe NS) ali za namerne kršitve (Priloga 3 uredbe NS) za vsako zahtevo posebej. Agencija ima za namen izračuna znižanj in izključitev plačil oblikovana t. i. poslovna pravila, vezana na posamezno zahtevo navzkrižne skladnosti.

Končno znižanje izplačil je rezultat proženja ustreznih poslovnih pravil v procesu obračuna. Potrebno je vedeti, da se za določitev višje ali nižje stopnje kršitve pri pregledih na kraju samem pri zahtevah, pri katerih je določena samo ena vrednost zmanjšanja plačil, in sicer »srednja stopnja kršitve«, ki pomeni 3-odstotno znižanje plačil, uporabi preglednica določanja stopnje kršitve iz malomarnosti.

Ločimo tri stopnje kršitev iz malomarnosti:

- L – lažja kršitev: 1-odstotno znižanje,
- S – srednja kršitev: 3-odstotno znižanje,
- T – težja kršitev: 5-odstotno znižanje.

Vrste kršitev:

Sistem zgodnjega opozarjanja, ki se deli na:

- MK – male kršitve (samo 1. ugotovljena. Čas za odpravo MK je 15 oz. 30 dni (nepopolno označene živali) od kontrole na kraju samem. Velja načelo ponovljivosti - > 1. ponovljena neskladnost se šteje za kršitev v obdobju 3 zaporednih let.);
- MK vezane na administrativno kontrolo pravočasnosti priglasitev dogodkov v centralne registre za živali, za katere pa ne velja načelo ponovljivosti).

Neponavljajoče kršitve: prvič ugotovljena kršitev ali med ugotovljenima kršitvama iste zahteve je minilo dve leti ali več.

Ponavljajoče kršitve: ugotovljena ista kršitev več kot enkrat v zaporednem obdobju treh koledarskih let in je bil kmet o zadevni kršitvi obveščen (tudi MK: če ni odpravljena v predpisanem roku ali gre za ponavljajočo MK). V primeru ponovljene kršitve se uporabi faktor x 3! Posebnost sistema navzkrižne skladnosti je tudi v tem, da vključuje ugotovitve nadzora inšpekcijskih organov, s katerimi si agencija ažurno izmenjuje podatke o ugotovljenih kršitvah. Vsak evro, izgubljen zaradi kršitve navzkrižne skladnosti, pomeni izgubo dohodka na kmetiji in prihodka iz EU na ravni države, saj se večji del znižanj plačil upravičencem nakaže nazaj v proračun EU.

Svetujemo redno rabo Priročnika za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva, ki je objavljen na spletnih straneh KGZS.

Najpogostejše kršitve v letu 2021

Kršitev	Skupno število kršitev	Stopnje kršitve				PZR*
		MK 0 %	L 1 %	S 3 %	T 5 %	

Pravočasnost označitve ter priglavitve označitve in premikov govedi	399	163	125	97	14	PZR 7 identifikacija in registracija govedi
Travniške površine so vzdrževane vsaj enkrat letno, najpozneje do 15. 10. tekočega leta	341	0	329	9	3	PZR 2 ohranjanje prosto živečih ptic
Na kmetijskem gospodarstvu letni vnos dušika iz živinskih gnojil ne presega 170 kg N/ha kmetijskih zemljišč v uporabi	201	0	82	69	50	PZR 1 varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov
Premiki se sporočajo v CRPš, kot je predpisano (prašiči)	107	25	23	50	0	PZR 6 identifikacija in registracija prašičev
Na kmetijskem gospodarstvu se vodijo podatki o uporabi FFS na prostem in v zavarovanih prostorih ter o uporabi obdelanega semena po GERK-PID-u in kulturah v skladu s prilogo 1 Pravilnika o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi (Uradni list RS, št. 43/14). Skupaj s podatki o uporabi FFS se hranijo računi od nakupa FFS. Podatki o uporabi FFS in računi se hranijo najmanj tri leta od uporabe FFS oziroma nakupa	101	0	34	53	14	PZR 10 pravilna uporaba fitofarmaceutskih sredstev
Travniške površine v območju NATURA 2000 (habitati) so vzdrževane vsaj enkrat letno, najpozneje do 15. 10. tekočega leta	88	0	78	7	3	PZR 3 ohranjanje naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst
Na KMG so prisotne nepopolno označene živali – govedo	61	27	26	8	0	PTR 7 7 identifikacija in registracija govedi
Na kmetijskem gospodarstvu so po vizualni oceni skladiščni prostori za živinska gnojila in bioplinsko gnojevko izdelani	59	0	18	27	14	PZR 1 varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz

tako, da je preprečeno izlivanje, izpiranje ali odtekanje izcedkov v površinske ali podzemne vode ali v okolje						kmetijskih virov
Premiki se sporočajo v CRD, kot je predpisano (največje število zamujenih dni priglasitve premika med vsemi premiki na gospodarstvu v obdobju, določenem s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike)	54	7	20	27	0	PZR 8 identifikacija in registracija ovc in koz
SKUPAJ VSEH KRŠITEV V LETU 2021	1829	237	909	519	164	

*Predpisane zahteve ravnanja.

VIR: ARSKTRP

Iz preglednice je razvidno, da največ kršitev izhaja iz neizpolnjevanja administrativnih zahtev (identifikacija in registracija živali, uporabe FFS in premiki). Veliko kršitev predstavlja tudi neizpolnjevanja raznih zahtev, povezanih z varovanjem voda, tal, okolja.

Same kršitve z različnimi stopnjami kršitev predstavljajo tudi **izgubo finančnih sredstev**. Ugotavljamo, da se izguba finančnih sredstev zmanjšuje, kar lahko razumemo tudi kot večje upoštevanje in izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti. Če je bilo v letu 2019 znižanje zaradi kršitev NS za 322.436,39 evra, je bilo to znižanje v letu 2020 v višini 225.843,40 evra. Za leto 2021 točnih podatkov še ni, ocenjuje pa se, da bo ta znesek še nižji, tudi zaradi zmanjšane števila kontrol zaradi razmer epidemije covid-19.

Interventni zakoni, ki so veljali v letu 2021, so vplivali na število kontrol (bilo jih je manj) in na to, da se določene kršitve niso upoštevale (čeprav so bile ugotovljene in zabeležene) zaradi izrednih razmer in s tem povezanimi ukrepi zamejitve širjenja covid-19 (npr. pri FFS – izkaznice in potrdila in tudi pri identifikaciji in registraciji živali). Vzrok je bil v tem, da so izobraževanja npr. potekala le spletno in da kmetje niso vsi enako usposobljeni za uporabo spletnih aplikacij ali pa nimajo niti opreme niti dostopa. Otežkočen je bil tudi dostop do javnih storitev, npr. do upravnih enot. Razlog so tudi obolevanja na kmetijah za covidom-19 in s tem povezane karantene (tako pri kmetih kot pri zaposlenih na strani izvajalcev storitev). (VIR: ARSKTRP). Kmetijska svetovalna služba je prilagodila način svojega dela tako, da so kmetje lahko prišli do njenih storitev.

Z letom 2022 se končuje obdobje izvajanja zahtev navzkrižne skladnosti. V vseh teh letih je z izvajanjem skupne kmetijske politike prišlo tudi do sprememb, med drugim tudi do spremembe posameznih nadstandardnih zahtev v standardne zahteve kot obvezni sestavni del izpolnjevanja zahtev. To se bo videlo tudi pri novih zahtevah. Tudi izraz navzkrižna skladnost se poslavlja in ga bo z letom 2023 zamenjal izraz **pogojenost**.